

PRACE ORYGINALNE

Urszula Wilczyńska

Neonila Szeszenia-Dąbrowska

Wiesław Szymczak

CHOROBY ZAWODOWE STWIERDZONE W POLSCE W 2006 R.*

OCCUPATIONAL DISEASES IN POLAND, 2006

Zakład Epidemiologii Środowiskowej, Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera, Łódź

STRESZCZENIE

Wstęp: Celem niniejszego doniesienia jest prezentacja podstawowych danych liczbowych o chorobach zawodowych stwierdzonych w 2006 r. **Materiał i metody:** Podstawą opracowania były „Karty stwierdzenia choroby zawodowej”, które wpłynęły do Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych za rok 2006. Dane przedstawiono z uwzględnieniem jednostek chorobowych, płci i wieku osób chorych, okresu narażenia w miejscu pracy na czynniki szkodliwe powodujące daną patologię oraz w zależności od działów gospodarki narodowej i województw. Zapadalność scharakteryzowano za pomocą współczynników na 100 tys. zatrudnionych i na 100 tys. pracujących. **Wyniki:** W 2006 r. stwierdzono w Polsce 3129 przypadków chorób zawodowych. Współczynnik zapadalności wynosił 32,8 przypadków na 100 tys. zatrudnionych. Najwyższą zapadalnością charakteryzowały się: przewlekłe choroby narządu głosu (8,0 na 100 tys.), pylice płuc (7,0), choroby zakaźne lub pasożytnicze (6,3) i obustronny trwały ubytek słuchu (3,1). U 75,8% osób z chorobą zawodową okres narażenia na czynnik szkodliwy przekraczał 20 lat. W przemyśle najwyższą zapadalność odnotowano wśród zatrudnionych w górnictwie (309,1 przypadków na 100 tys.), w szczególności w górnictwie węglowym (366,8). Województwami o najwyższym współczynniku zapadalności na 100 tys. zatrudnionych są: lubelskie (73,7), śląskie (70,2) i świętokrzyskie (62,6). **Wnioski:** Zapadalność na choroby zawodowe w Polsce w dalszym ciągu maleje. Wpłynęła na to głównie mniejsza niż w roku poprzednim liczba przypadków ubytku słuchu, chorób opłucnej lub osierdzia wywołanych pyłem azbestu, chorób skóry i zatruc. Odnotowano natomiast wzrost liczby przypadków przewlekłych chorób narządu głosu. Med. Pr. 2007;58(3):193–203

Słowa kluczowe: choroby zawodowe, rejestr, zapadalność

ABSTRACT

Background: The aim of the paper was to present basic statistical data on occupational diseases diagnosed in 2006. **Material and Methods:** The work was based on the data compiled from “Occupational Disease Reporting Forms” received by the Central Register of Occupational Diseases in 2006. The data comprised information on individual diseases, gender and age of patients, and duration of occupational exposure to harmful agents responsible for the development of specified pathologies. These data were further classified by sectors of the national economy and voivodships (provinces). The incidence was specified in terms of the number of cases per 100 000 paid employees and per 100 000 employed persons. **Results:** In Poland, the number of occupational diseases diagnosed in 2006 accounted for 3129 cases. The incidence rate was 32.8 cases per 100 000 paid employees. The highest incidence rates were noted for chronic disorders of the voice organ (8.0 per 100 000), pneumoconioses (7.0), contagious and parasitic diseases (6.3) and permanent bilateral hearing loss (3.1 per 100 000). As many as 75.8% of patients affected by occupational diseases had been exposed to harmful agents for longer than 20 years. In industrial sectors of the national economy, the highest incidence was noted among workers employed in the mining industry (309.1 cases per 100 000 paid employees), particularly in coal mining (366.8). The highest incidence rates were recorded in the Lubelskie (73.7), Silesian (70.2) and Świętokrzyskie (62.6) voivodships. **Conclusion:** The incidence of occupational diseases in Poland continues to abate. A downward trend is primarily due to a lower number of cases of hearing loss, diseases of pleura or pericardium induced by asbestos dust, skin diseases, and intoxications with chemical substances. However, an increase in the number of cases of chronic diseases of the voice organ was revealed. Med Pr 2007;58(3):193–203

Key words: occupational diseases, register, incidence

Adres autorów: św. Teresy 8, 91-348 Łódź, e-mail: wies@imp.lodz.pl

Nadesłano: 10.05.2007

Zatwierdzono: 11.06.2007

WSTĘP

Częstość występowania i postaci kliniczne patologii zawodowej są ściśle związane z warunkami pracy,

strukturą rynku pracy, technologiami stosowanymi w przemyśle, rozwojem higieny i ochrony pracy, opieką medyczną, a także dotyczącymi ich regulacjami prawnymi. Stałe analizowanie zjawiska chorób zawodowych daje więc obraz będący efektem oddziaływania

* Praca wykonana w ramach zadania finansowanego z dotacji na działalność statutową nr IMP.10.4 pt. „Tworzenie bazy danych Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych (badanie ciągłe)”. Kierownik zadania: prof. dr hab. med. N. Szeszenia-Dąbrowska.

zespołu wymienionych czynników, a zaobserwowane nietypowe sytuacje powinny być sygnałem do podjęcia działań wyjaśniających, a następnie interwencji. Celem niniejszego doniesienia jest przedstawienie najnowszych danych liczbowych o chorobach zawodowych ze zwróceniem uwagi na relacje w stosunku do wcześniejszego okresu.

MATERIAŁ I METODY

W pracy przedstawione są dane o chorobach zawodowych stwierdzonych w 2006 r. i zgłoszonych do Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych prowadzonego w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi. W Rejestrze znajdują się informacje o wszystkich przypadkach chorób zawodowych stwierdzonych w Polsce od 1971 r., w chwili obecnej ich łączna liczba przekracza 295 tysięcy. Informacje te przesyłane są przez stacje sanitarno-epidemiologiczne na indywidualnych „Kartach stwierdzenia choroby zawodowej”.

Dane dotyczące chorób zawodowych przedstawiono według jednostek chorobowych (1), płci i wieku osób, u których stwierdzono chorobę zawodową, przyczyn wywołujących patologię, długości trwania narażenia na czynniki szkodliwe w środowisku pracy oraz rodzaju działalności na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Podano także współczynniki zapadalności na choroby zawodowe (na 100 tys. zatrudnionych oraz na 100 tys. pracujących). Do ich obliczenia przyjęte zostały najświeższe dostępne dane, tj. za rok 2005. Liczba zatrudnionych wynosiła wtedy 9 228,7 tys., a pracujących 12 890,7 tys. (2).

WYNIKI

W 2006 r. stwierdzono w Polsce 3129 przypadków chorób zawodowych. Najliczniej stwierdzane były przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym — 762 przypadki (24,4%). Dominowały tu niedowłady strun głosowych, które stanowiły 66,3% przypadków w tej grupie (505 stwierdzeń), i zmiany przerostowe fałdów głosowych — 25,1% (191 stwierdzeń).

Drugą grupą pod względem liczby przypadków były pylice płuc (667 przypadków, tj. 21,3% ogółu chorób zawodowych). Dominowały pylice górników kopalń węgla — 433 przypadki (64,9% w tej grupie), pylica azbestowa — 108 przypadków (16,2%) i pylica krzemowa — 95 przypadków (14,2%).

Na trzecim miejscu znalazły się choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa — 603 przypadki,

tj. 19,3% ogółu chorób zawodowych. W grupie tej przeważały: borelioza — 316 przypadków (52,4% tej grupy), wirusowe zapalenia wątroby — 178 przypadków (tj. 29,5% ogółu chorób tej grupy, w 130 przypadkach było to wzw typu C, a w 48 typu B) i gruźlica — 77 przypadków (12,8% ogółu chorób zakaźnych).

Kolejną grupę stanowił obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego — 295 przypadków, co daje 9,4% wszystkich chorób zawodowych.

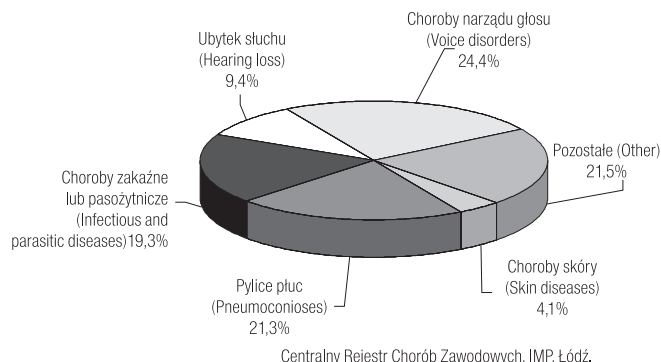
Choroby skóry z liczbą 128 przypadków znalazły się na piątym miejscu. Stanowiły 4,1% ogólnej liczby chorób zawodowych. Największy udział (81,2%) w tej grupie miały alergiczne kontaktowe zapalenia skóry, stwierdzone u 104 chorych.

Wymienione patologie stanowiły łącznie 78,5% wszystkich chorób zawodowych (ryc. 1). Pozostałe jednostki chorobowe zgłaszane były z częstością mniejszą niż 4%.

Odnotowano 125 przypadków nowotworów, w tym 104 kwalifikowane w grupie 17. (nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi) oraz 21 przypadków w grupie 16. (spowodowanych promieniowaniem jonizującym). Wśród tych pierwszych jako czynnik przyczynowy najczęściej wymieniano azbest (63 przypadki), a najliczniejszymi umiejscowieniami były płuco (53 przypadki) i opłucna (30 przypadków). Umiejscowieniem wszystkich nowotworów powstałych w wyniku działania promieniowania jonizującego było płuco. Tak więc w sumie w 2006 r. stwierdzono 77 przypadków raka płuca pochodzenia zawodowego.

Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego stwierdzono u 108 osób. Udział tej grupy chorób

Ogółem: 3129 przypadków.
Total: 3129 cases.

Ryc. 1. Struktura chorób zawodowych w Polsce w 2006 r.
Fig. 1. Structure of occupational diseases in Poland, 2006.

w patologii zawodowej wyrażał się liczbą 3,5%. Najczęstszym rozpoznaniem był zespół cieśni w obrębie nadgarstka (105 przypadków, tj. 97,2%).

Nieco mniejszy udział miały: astma oskrzelowa z liczbą 86 przypadków — 2,8% wszystkich chorób zawodowych i przewlekłe choroby układu ruchu — 85 przypadków (2,7%).

Stwierdzono 80 przypadków zespołu wibracyjnego, tj. 2,6% wszystkich chorób zawodowych. Dominowały zmiany kostno-stawowe, które występowały u 45 osób (56,3% ogółu przypadków tej grupy). Zaburzenia naczyniowo-nerwowe stwierdzono u 20 osób, a zmiany o charakterze mieszanym u 15 osób.

Odnotowano 53 przypadki ostrych i przewlekłych zatruc substancjami chemicznymi lub ich następstw (tj. 1,7% wszystkich stwierdzonych w tym czasie chorób

zawodowych). Wśród czynników przyczynowych dominował: dwusiarczek węgla — 23 przypadki, tj. 43,4% wszystkich zatruc. Inne powodowały najwyżej po kilka zatruc. Zatrucia ostre, tzn. takie, których objawy występują po narażeniu nieprzekraczającym jednej zmiany roboczej, stanowiły 22,6% ogółu zatruc. Najwięcej (4 przypadki z 12) spowodował tlenek węgla.

Alergiczny nieżyt nosa rozpoznano u 50 osób (1,6%).

Choroby opłucnej i osierdzia wywołane pyłem azbestu — 32 przypadki — stanowiły 1,0% ogółu chorób zawodowych stwierdzonych w 2006 r. Były to głównie rozległe zgrubienia opłucnej rozpoznane u 31 osób.

Udział każdej innej patologii zawodowej, poza wyżej wymienionymi, był mniejszy niż 1%. Wszystkie grupy chorób zawodowych odnotowane w 2006 r. wymieniono w tabeli 1.

Tabela 1. Choroby zawodowe w Polsce w 2006 r. według jednostek chorobowych

Table 1. Occupational diseases in Poland in 2006, by nosologic units

Choroby zawodowe Occupational diseases	Liczba przypadków Number of cases	%	Współczynnik zapadalności Rate	
			na 100 000 zatrudnionych per 100 000 paid employees	na 100 000 pracujących per 100 000 employed persons
Ogółem/Total	3129	100,0	32,8	24,3
1 Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa Acute and chronic intoxications and their sequels	53	1,7	0,6	0,4
2 Gorączka metaliczna Metallic fever	3	0,1	0,0	0,0
3 Pylice płuc Pneumoconioses	667	21,3	7,0	5,2
4 Choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu Diseases of pleura or pericardium induced by asbestos dust	32	1,0	0,3	0,2
5 Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli Chronic obstructive bronchitis	18	0,6	0,2	0,1
6 Astma oskrzelowa Bronchial asthma	86	2,8	0,9	0,7
7 Zewnętrzne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych Extrinsic allergic alveolitis	16	0,5	0,2	0,1
8 Ostre uogólnione reakcje alergiczne Acute general allergic reactions	1	0,0	0,0	0,0
9 Byssinoza Byssinosis	–	0	0	0
10 Beryloza Berylliosis	–	0	0	0
11 Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych Lung diseases induced by hard metals dust	1	0,0	0,0	0,0
12 Alergiczny nieżyt nosa Allergic rhinitis	50	1,6	0,5	0,4

Tabela 1. Choroby zawodowe w Polsce w 2006 r. według jednostek chorobowych — cd.
Table 1. Occupational diseases in Poland in 2006, by nosologic units — cont.

Choroby zawodowe Occupational diseases	Liczba przypadków Number of cases	%	Współczynnik zapadalności Rate	
			na 100 000 zatrudnionych per 100 000 paid employees	na 100 000 pracujących per 100 000 employed persons
13 Zapalenie obrzękowe krtani o podłożu alergicznym Oedematous laryngitis induced by allergy	–	0	0	0
14 Przedziurawienie przegrody nosa Nasal septum perforation	1	0,0	0,0	0,0
15 Przewlekłe choroby narządu głosu Chronic voice disorders	762	24,4	8,0	5,9
16 Choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego Diseases caused by ionizing radiation	22	0,7	0,2	0,2
17 Nowotwory złośliwe Malignant neoplasms	104	3,3	1,1	0,8
18 Choroby skóry Skin diseases	128	4,1	1,3	1,0
19 Przewlekłe choroby układu ruchu Chronic diseases of locomotor system	85	2,7	0,9	0,7
20 Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego Chronic diseases of peripheral nervous system	108	3,5	1,1	0,8
21 Ubytek słuchu Hearing loss	295	9,4	3,1	2,3
22 Zespół wibracyjny Vibration syndrome	80	2,6	0,8	0,6
23 Choroby wywołane pracą w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego Diseases induced by work under increased atmospheric pressure	1	0,0	0,0	0,0
24 Choroby wywołane działaniem wysokich albo niskich temperatur otoczenia Diseases induced by high or low temperature of environment	–	0	0	0
25 Choroby układu wzrokowego Diseases of visual system	10	0,3	0,1	0,1
26 Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa Infectious and parasitic diseases and their sequels	603	19,3	6,3	4,7
27* Przewlekłe zanikowe, przerostowe i alergiczne nieżyty błon śluzowych nosa, gardła, krtani i tchawicy, wywołane działaniem substancji o silnym działaniu drażniącym lub uczulającym Chronic atrophic, hypertrophic and allergic inflammation of mucous membranes of nose, pharynx, larynx and trachea induced by highly irritant or sensitizing agents	3	0,1	0,0	0,0

* Grupa chorób ze „starej listy”. Wykazano tu przypadki tych chorób, zgłoszone w 2006 r., gdyż zgodnie z Rozporządzeniem z 19 sierpnia 2002 r. (DzURP z 2002 r. nr 132, poz. 1115, § 10) w karcie stwierdzenia choroby zawodowej wpisywana jest nazwa jednostki chorobowej wg listy obowiązującej w chwili rozpoczęcia procesu orzeczniczego.

* This item comprises cases of diseases, which are not specified in the current list of occupational diseases, but were included in that of 2006 as according to the provisions of the Ordinance of August 19, 2002 (Official Journal 132, item 1115, § 10), the disease specification to be placed in the occupational disease reporting form should be selected from the list valid as of the date when the diagnostic process starts.

Roczny współczynnik zachorowalności na choroby zawodowe w 2006 r. wyniósł 32,8 przypadków na 100 tys. zatrudnionych. Najwyższe współczynniki zachorowalności dotyczyły przewlekłych chorób narządu głosu (8,0), pylic płuc (7,0), chorób zakaźnych lub pasożytniczych (6,3), ubytku słuchu (3,1), chorób skóry (1,3), nowotworów (1,1) i chorób obwodowego układu nerwowego (1,1) (tab. 1).

Choroby zawodowe według płci, stażu pracy w narażeniu i wieku w chwili rozpoznania

W strukturze chorób zawodowych w 2006 r. według płci, analogicznie do lat poprzednich, przeważali mężczyźni, u których stwierdzono 1855 przypadków, 59,3%, tj. ogółu chorób zawodowych.

Mężczyźni stanowili większość wśród osób z rozpoznaniem pylicy, choroby zakaźnej lub pasożytniczej,

ubytku słuchu, nowotworu złośliwego, zespołu wibracyjnego, astmy oskrzelowej, alergicznego nieżyty nosa, zatrucia, choroby opłucnej lub osierdza wywołanej pyłem azbestu, choroby wywołanej promieniowaniem jonizującym, przewlekłego obturacyjnego zapalenia oskrzeli, zewnątrzpochodnego zapalenia pęcherzyków płucnych, choroby układu wzrokowego, gorączki metalicznej oraz przewlekłego zanikowego, przerostowego i alergicznego nieżyty błon śluzowych nosa, gardła, krtani i tchawicy. Jedynie u mężczyzn stwierdzono pojedyncze przypadki choroby płuc wywołanej pyłem metali twardych, przedziurawienie przegrody nosa i choroby wywołanej pracą w warunkach podwyższonego ciśnienia (tab. 2).

Przewaga udziału kobiet w stosunku do mężczyzn zaznaczyła się w chorobach narządu głosu, obwodowego układu nerwowego, skóry i układu ruchu. Tylko

Tabela 2. Choroby zawodowe, które w 2006 r. stwierdzono w większości u mężczyzn w Polsce
Table 2. Categories of occupational diseases more frequent among males, Poland 2006

Lp. Order no.	Jednostka chorobowa Nosologic units	W tym mężczyźni:		
		Ogółem Total	Of which males: liczba number	%
1	Pylice płuc Pneumoconioses	667	632	94,8
2	Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa Infectious and parasitic diseases and their sequels	603	322	53,4
3	Ubytek słuchu Hearing loss	295	287	97,3
4	Nowotwory złośliwe Malignant neoplasms	104	92	88,5
5	Zespół wibracyjny Vibration syndrome	80	77	96,2
6	Astma oskrzelowa Bronchial asthma	86	65	75,6
7	Alergiczny nieżyt nosa Allergic rhinitis	50	38	76,0
8	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa Acute and chronic intoxications and their sequels	53	34	64,1
9	Choroby opłucnej i osierdza wywołane pyłem azbestu Diseases of pleura or pericardium induced by asbestos dust	32	27	84,4
10	Choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego Diseases caused by ionizing radiation	22	22	100,0
11	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli Chronic obstructive bronchitis	18	17	94,4
12	Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych Extrinsic allergic alveolitis	16	11	68,7
13	Choroby układu wzrokowego Diseases of visual system	10	9	90,0
14	Gorączka metaliczna Metallic fever	3	3	100,0

Tabela 2. Choroby zawodowe, które w 2006 r. stwierdzono w większości u mężczyzn w Polsce — cd.
Table 2. Categories of occupational diseases more frequent among males, Poland 2006 — cont.

Lp. Order no.	Jednostka chorobowa Nosologic units	Ogółem Total	W tym mężczyźni: Of which males:	
			liczba number	%
15*	Przewlekłe zanikowe, przerostowe i alergiczne nieżyty błon śluzowych nosa, gardła, krtani i tchawicy, wywołane działaniem substancji o silnym działaniu drażniącym lub uczulającym Chronic atrophic, hypertrophic and allergic inflammation of mucous membranes of nose, pharynx, larynx and trachea induced by highly irritant or sensitizing agents	3	2	66,7
16	Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych Lung diseases induced by hard metals dust	1	1	100,0
17	Przedziurawienie przegrody nosa Nasal septum perforation	1	1	100,0
18	Choroby wywołane pracą w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego Diseases induced by work under increased atmospheric pressure	1	1	100,0

* Grupa chorób ze „starej listy”. Wykazano tu przypadki tych chorób, zgłoszone w 2006 r., gdyż zgodnie z Rozporządzeniem z 19 sierpnia 2002 r. (DzURP z 2002 r. nr 132, poz. 1115, § 10) w karcie stwierdzenia choroby zawodowej wpisywana jest nazwa jednostki chorobowej wg listy obowiązującej w chwili rozpoczęcia procesu orzeczniczego.

* This item comprises cases of diseases which are not specified in the current list of occupational diseases, but were included in that of 2006 as according to the provisions of the Ordinance of 19th August, 2002 (Official Journal 132, item 1115, § 10), the disease specification to be placed in the occupational disease reporting form should be selected from the list valid as of the date when the diagnostic process starts.

u kobiet stwierdzono ostre uogólnione reakcje alergiczne (1 przypadek) (tab. 3).

Strukturę chorób zawodowych mężczyzn i kobiet obrazuje rycina 2.

Podobnie jak w latach poprzednich, większość stwierdzonych w Polsce w 2006 r. chorób zawodowych powstała w wyniku wieloletniej ekspozycji na czynniki szkodliwe i uciążliwe. Po wyłączeniu z analizy tych chorób, dla których okres narażenia na czynnik etiologiczny nie odgrywał istotnej roli w ich powstaniu, tj. chorób zakaźnych i inwazyjnych oraz chorób o podłożu alergicznym, okazało się, że 92,4% stwierdzonych przypadków powstało po minimum 10-letnim, zaś 75,8% po 20-letnim okresie pracy w kontakcie z czynnikiem,

który był przyczyną zachorowania (tab. 4). Znalazło to również odzwierciedlenie w strukturze chorób zawodowych według wieku. Ogółem 90,3% stwierdzeń dotyczy osób powyżej 40. roku życia. Najliczniejsza była grupa osób w wieku 50–59 lat — 46,5% ogółu przypadków (tab. 5).

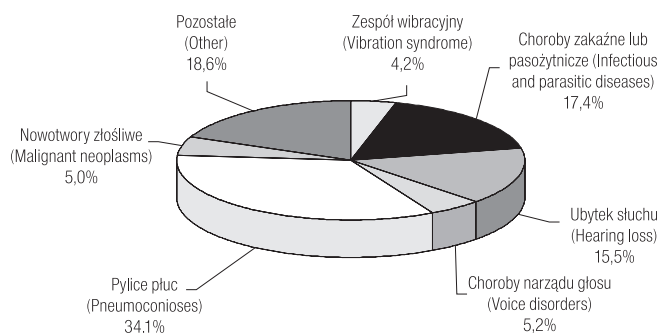
Choroby zawodowe w porównaniu z rokiem poprzednim

W 2006 r. liczba nowo stwierdzonych chorób zawodowych w porównaniu z 2005 r. zmniejszyła się o 120 przypadków, tj. o 3,7% (3). Utrzymuje się zatem tendencja spadkowa widoczna już od roku 1999 (ryc. 3), chociaż tempo spadku jest teraz znacznie mniejsze.

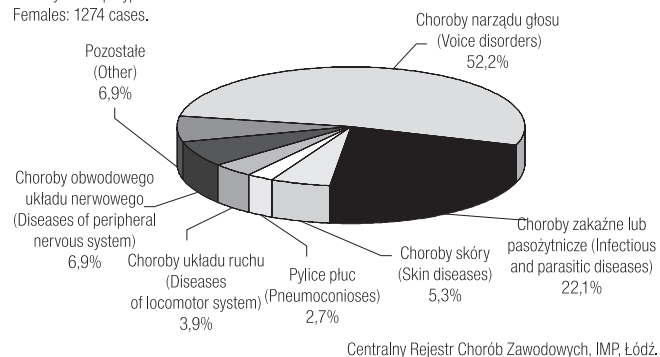
Tabela 3. Choroby zawodowe, które w 2006 r. stwierdzono w większości u kobiet w Polsce
Table 3. Occupational diseases more frequent among females, Poland 2006

Lp. Order no.	Jednostka chorobowa Nosologic units	Ogółem Total	W tym kobiety: Of which females:	
			liczba number	%
1	Przewlekłe choroby narządu głosu Chronic voice disorders	762	665	87,3
2	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego Chronic diseases of peripheral nervous system	108	88	81,5
3	Choroby skóry Skin diseases	128	67	52,3
4	Przewlekłe choroby układu ruchu Chronic diseases of locomotor system	85	49	57,6
5	Ostre uogólnione reakcje alergiczne Acute general allergic reactions	1	1	100,0

Mężczyźni: 1855 przypadków.
Males: 1855 cases.

Kobiety: 1274 przypadki.
Females: 1274 cases.

Ryc. 2. Struktura chorób zawodowych wśród mężczyzn i kobiet w Polsce w 2006 r.

Fig. 2. Structure of occupational diseases among males and females in Poland, 2006.

Tabela 4. Choroby zawodowe stwierdzone w 2006 r. według okresu narażenia* i płci

Table 4. Occupational diseases in 2006 by duration of exposure* and gender

Okres narażenia (w latach) Duration (years)	Liczba przypadków Number of cases					
	ogółem total	%	mężczyźni males	%	kobiety females	%
-4	94	4,0	67	4,7	27	2,8
5-9	85	3,6	59	4,2	26	2,7
10-14	126	5,3	88	6,2	38	4,0
15-19	268	11,3	198	14,0	70	7,4
20-	1796	75,8	1004	70,9	792	83,1
Ogółem Total	2369	100,0	1416	100,0	953	100,0

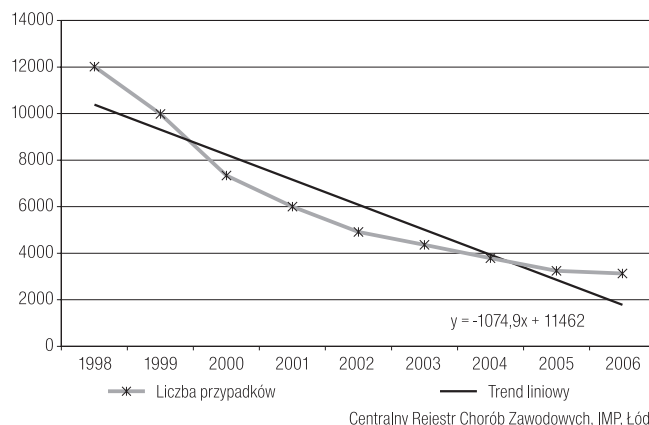
* W tabeli nie uwzględniono 760 przypadków (439 u mężczyzn, 321 u kobiet), w których okres narażenia nie miał znaczenia lub było brak danych.

* 760 cases (439 males and 321 females) with exposure data not available or applicable are excluded.

Tabela 5. Choroby zawodowe stwierdzone w 2006 r. według wieku i płci

Table 5. Occupational diseases in 2006 by age and gender

Wiek (w latach) Age (years)	Liczba przypadków Number of cases					
	ogółem total	%	mężczyźni males	%	kobiety females	%
-29	82	2,6	66	3,5	16	1,3
30-39	222	7,1	122	6,6	100	7,8
40-49	674	21,5	442	23,8	232	18,2
50-59	1455	46,5	719	38,8	736	57,8
60-	696	22,3	506	27,3	190	14,9
Ogółem Total	3129	100,0	1855	100,0	1274	100,0

Ryc. 3. Liczba przypadków chorób zawodowych w Polsce w latach 1998-2006.

Fig. 3. Number of cases of occupational diseases in Poland, 1998-2006.

Dla porównania w roku 2000 w stosunku do roku 1999 liczba przypadków zmalała o 26,5%. Z równania trendu liniowego wynika, że w okresie 1998-2006 stwierdzano przeciętnie z roku na rok o 1075 przypadków mniej.

W liczbach bezwzględnych najbardziej w stosunku do 2005 r. zmalała liczba przypadków ubytku słuchu (o 43 przypadki, co daje wskaźnik spadku o 12,7%), chorób opłucnej lub osierdzia wywołanych pyłem azbestu (o 42 przypadki, tj. o 56,8%), chorób skóry (o 35 przypadków, tj. o 21,5%) i zatruc (o 33 przypadki, tj. o 38,4%).

Znaczny wzrost liczby przypadków w stosunku do roku ubiegłego dotyczył grupy chorób narządu głosu — o 81 przypadków (tj. o 11,9%).

Współczynnik zapadalności na choroby zawodowe zmniejszył się w stosunku do roku ubiegłego o 5,7%. W tabeli 6. pokazane są współczynniki dla 5 najczęstszych

Tabela 6. Zapadalność na najczęstsze choroby zawodowe w Polsce w roku 2006 w porównaniu z rokiem 2005
Table 6. Incidence rates of the most frequent occupational diseases in Poland in 2006 compared with 2005

Jednostka chorobowa Nosologic unit	Współczynnik zapadalności na 100 000 zatrudnionych Incidence rate per 100 000 paid employees		Spadek/wzrost w stosunku do 2005 r. Decrease/increase in relation to 2005 %
	2005	2006	
Ogółem/Total	34,8	32,8	-5,7
Przewlekłe choroby narządu głosu Chronic voice disorders	7,3	8,0	+9,6
Pylice płuc Pneumoconioses	7,2	7,0	-2,8
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa Infectious and parasitic diseases and their sequels	6,6	6,3	-4,5
Ubytek słuchu Hearing loss	3,6	3,1	-13,9
Choroby skóry Skin diseases	1,7	1,3	-23,5

chorób zawodowych w roku 2006 w porównaniu z rokiem 2005. Spośród nich wzrosła jedynie zapadalność na przewlekłe choroby narządu głosu (o 9,6%), a w pozostałych odnotowano spadek współczynnika. Najbardziej spadły współczynniki dla chorób skóry (o 23,5%) i ubytku słuchu (o 13,9%).

Choroby zawodowe według rodzajów działalności społeczno-gospodarczej

Specyfika pracy i narażeń zawodowych w różnych działach gospodarki narodowej jest powodem znacznego zróżnicowania w nich zapadalności na choroby zawodowe. Poniżej podajemy aktualne wyniki dla niektórych sekcji działalności społeczno-gospodarczej (według PKD).

Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (Sekcja A)

W tej sekcji działalności gospodarki narodowej w 2006 r. stwierdzono 388 chorób zawodowych (264 przypadki na 100 tys. zatrudnionych). Wśród nich przeważały choroby zakaźne lub pasożytnicze (292 stwierdzenia), zespół wibracyjny (24 stwierdzenia),

astma (19 stwierdzeń), choroby skóry (11 stwierdzeń), alergiczny nieżyt nosa (10 stwierdzeń) i obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego spowodowany hałasem (9 stwierdzeń). Najczęstszą z grupy chorób zakaźnych lub pasożytniczych była borelioza, której udział wynosił 93,5%.

Budownictwo (Sekcja F)

Ogółem w 2006 r. w przedsiębiorstwach zajmujących się działalnością budowlaną stwierdzono 123 choroby zawodowe. Liczba przypadków w przeliczeniu na 100 tys. zatrudnionych wyniosła 24,2. Najwięcej było rozpoznanych pylic (46 przypadków), obustronnego trwałego ubytku słuchu (31 przypadków), chorób skóry (10 przypadków) i zespołu wibracyjnego (8 przypadków).

Przemysł

W przemyśle obejmującym górnictwo (w PKD sekcja C), przetwórstwo przemysłowe (sekcja D) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę (sekcja E) w 2006 r. stwierdzono 1331 chorób zawodowych (48,5 przypadków na 100 tys. zatrudnionych). W stosunku do 2005 r. liczba chorób zawodowych w przemyśle zmniejszyła się o 80 przypadków. Wśród stwierdzonych chorób dominowały pylice płuc (616 stwierdzeń), obustronny trwały ubytek słuchu (229 stwierdzeń), nowotwory złośliwe — 105 przypadków (w tym 21 wywołanych promieniowaniem jonizującym), choroby obwodowego układu nerwowego (61), choroby skóry (51 stwierdzeń), astma oskrzelowa (45 stwierdzeń), zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa (43 stwierdzenia), zespół wibracyjny (42 stwierdzenia) i choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu (30 stwierdzeń).

W poszczególnych działach przemysłu ze względu na specyfikę produkcji i związane z nią narażenie na czynniki szkodliwe, struktura chorób zawodowych oraz poziomy zapadalności były różne. Niektóre dane na ten temat znajdują się w tabeli 7.

Edukacja (sekcja M)

Liczba chorób zawodowych stwierdzonych w Polsce w 2006 r. w placówkach zajmujących się szkolnictwem wyniosła 747. Współczynnik zapadalności w tej sekcji wynosił 73,8 przypadków na 100 tys. zatrudnionych. Wśród stwierdzonych schorzeń dominowały przewlekłe choroby narządu głosu, wywołane nadmiernym wysiłkiem głosowym, które stanowiły 96,8% w tej grupie. W porównaniu z 2005 r. nastąpił wzrost zachorowań o 85 przypadków.

Tabela 7. Dominujące choroby zawodowe stwierdzone w Polsce w 2006 r. w wybranych działach gospodarki narodowej według PKD**Table 7.** Major categories of occupational diseases in selected NACE divisions in Poland, 2006

Dział Division	Współczynnik na 100 tys. zatrudnionych Rate per 100 000 paid employees	Liczba przypadków Number of cases	Dominujące schorzenia Major categories of occupational diseases
02 Leśnictwo Forestry	664,8	247	choroby zakaźne lub pasożytnicze (88,7%) infectious and parasitic diseases zespół wibracyjny (9,3%) vibration syndrome
10 Górnictwo węgla Mining of coal	366,8	540	pylice płuc (77,2%) pneumoconioses ubytek słuchu (11,8%) hearing loss zespół wibracyjny (4,1%) vibration syndrome
27 Produkcja metali Manufacture of basic metals	162,8	108	pylice płuc (40,7%) pneumoconioses ubytek słuchu (25,0%) hearing loss nowotwory złośliwe (18,5%) malignant neoplasms
01 Rolnictwo i łowiectwo Agriculture and hunting	128,4	141	choroby zakaźne lub pasożytnicze (51,8%) infectious and parasitic diseases astma oskrzelowa (13,5%) bronchial asthma

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna (sekcja N)

Wśród pracowników zajmujących się tego rodzaju działalnością stwierdzono 365 chorób zawodowych, w tym 67,4% stanowiły choroby zakaźne lub pasożytnicze (246 przypadków), 8,8% przewlekłe choroby narządu głosu (32 przypadki), 6,6% choroby skóry (24 przypadki), 6,6% choroby obwodowego układu nerwowego (24 przypadki), 4,9% przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy (18 przypadków). W porównaniu z 2005 r. w ochronie zdrowia nastąpił wzrost o 9 przypadków. Współczynnik zapadalności na choroby zawodowe wynosił 56,7 przypadków na 100 tys. zatrudnionych.

Analiza najliczniejszej wśród pracowników tej sekcji grupy chorób zakaźnych lub pasożytniczych ujawniła, że w większości (166 przypadków, tj. 67,5%) były to wirusowe zapalenia wątroby typu C (125 przypadków) lub typu B (41 przypadki).

W celu pogłębienia informacji o chorobach zawodowych wśród zatrudnionych w ochronie zdro-

wia i opiece społecznej dokonano analizy danych w poszczególnych grupach działalności. Okazało się, że najwięcej chorób zawodowych stwierdzono wśród zatrudnionych w zakładach zajmujących się działalnością w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego — 319 przypadków, tj. 87,4% ogółu schorzeń występujących w sekcji N. Dominowały choroby zakaźne lub pasożytnicze — 236 przypadków, w tym 165 wirusowego zapalenia wątroby i 68 gruźlicy. Z pozostałych wymienić należy dość liczne choroby obwodowego układu nerwowego (24 przypadki), choroby skóry (22 przypadki), choroby układu ruchu (18 przypadków). Rozpatrując występowanie chorób zawodowych w wybranych zawodach tej grupy, stwierdzono, że najwięcej zachorowań dotyczyło pielęgniarek — 154 przypadki (48,3%). Według miejsc pracy najwięcej chorób powstało na oddziałach szpitalnych — 215 schorzeń, tj. 67,4% ogółu chorób stwierdzonych w całej grupie pracowników ochrony zdrowia ludzkiego.

Tabela 8. Zapadalność na choroby zawodowe według województw i najczęściej stwierdzana jednostka chorobowa w Polsce w 2006 r.**Table 8.** Incidence rates of occupational diseases by voivodships and most frequent nosologic units, Poland 2006

Województwo Voivodship	Współczynnik zapadalności Rate		Najczęstsze choroby zawodowe Most frequent nosologic units
	na 100 000 zatr. per 100 000 paid employees	na 100 000 prac. per 100 000 employed persons	
Dolnośląskie	32,2	26,0	pylice płuc, choroby zakaźne lub pasożytnicze pneumoconioses, infectious and parasitic diseases
Kujawsko-Pomorskie	25,3	18,0	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Lubelskie	73,7	39,3	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Lubuskie	32,8	25,8	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Łódzkie	17,2	11,5	choroby zakaźne lub pasożytnicze, astma oskrzelowa infectious and parasitic diseases, bronchial asthma
Małopolskie	41,4	29,6	przewlekłe choroby narządu głosu, nowotwory chronic voice disorders, malignant neoplasms
Mazowieckie	10,8	8,5	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Opolskie	32,8	23,7	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Podkarpackie	17,1	11,3	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Podlaskie	45,6	25,4	choroby zakaźne lub pasożytnicze, przewlekłe choroby narządu głosu infectious and parasitic diseases, chronic voice disorders
Pomorskie	27,0	21,5	choroby zakaźne lub pasożytnicze, uszkodzenie słuchu, infectious and parasitic diseases, hearing loss
Śląskie	70,2	58,7	pylice, uszkodzenie słuchu pneumoconioses, hearing loss
Świętokrzyskie	62,6	35,3	choroby zakaźne lub pasożytnicze, przewlekłe choroby narządu głosu infectious and parasitic diseases, chronic voice disorders
Warmińsko- -Mazurskie	28,0	20,7	choroby zakaźne lub pasożytnicze, przewlekłe choroby narządu głosu infectious and parasitic diseases, chronic voice disorders
Wielkopolskie	33,5	24,8	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Zachodniopomorskie	26,9	20,8	przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze chronic voice disorders, infectious and parasitic diseases
Zakłady poza granicami Polski Enterprise division abroad	x	x	choroby zakaźne lub pasożytnicze infectious and parasitic diseases

x — brak danych o liczbie zatrudnionych i pracujących / no data on the number of paid employees and employed persons.

Zróźnicowanie terytorialne zapadalności na choroby zawodowe

W 2006 r. najwyższe, przekraczające poziom ogólnokrajowy współczynniki zapadalności na choroby zawodowe na 100 tys. zatrudnionych odnotowano w województwach: lubelskim (73,7), śląskim (70,2), świętokrzyskim (62,6), podlaskim (45,6), małopolskim (41,4) i wielkopolskim (33,5). Najniższy współczynnik zapadalności na choroby zawodowe na 100 tys. zatrudnionych był w województwie mazowieckim (10,8) (tab. 8).

Wśród dominujących obecnie chorób zawodowych znajdują się schorzenia niezwiązane z przemysłem, tj. przewlekłe choroby narządu głosu powodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, w zdecydowanej większości dotyczące nauczycieli, oraz choroby zakaźne i inwazyjne, występujące głównie wśród pracowników służby zdrowia, rolników i leśników. Te dwie grupy chorobowe w znacznej mierze decydują o wielkości współczynników w wielu województwach.

Analiza zapadalności na choroby zakaźne wśród pracowników ochrony zdrowia i pomocy społecznej wykazała, że najgorsza sytuacja jest w województwach: pomorskim (92,5 przypadków na 100 tys. zatrudnionych), lubuskim (80,0) i świętokrzyskim (67,3). Najniższy współczynnik odnotowano w województwie śląskim (17,9). Wśród pracowników edukacji największą zapadalność na choroby narządu głosu stwierdzono w województwach wielkopolskim (209,8), lubelskim (143,6), świętokrzyskim (104,2) i opolskim (103,1), zaś najniższą w łódzkim (10,9).

W celu uzyskania informacji o głównych źródłach powstawania chorób zawodowych sporządzono listę przedsiębiorstw, w których w 2006 r. stwierdzono 10 i więcej przypadków tych chorób. Znalazło się na niej 16 przedsiębiorstw, głównie kopalń węgla kamiennego. Ogółem w zakładach tych stwierdzono 632 przypadki chorób zawodowych, co stanowiło 20,2% wszystkich zachorowań w Polsce. Jeśli weźmiemy pod uwagę grupy najczęściej rozpoznawanych chorób zawodowych, to w tych 16 przedsiębiorstwach skupiło się 64,6% wszystkich pylic płuc, 56,2% chorób opłucnej i osierdzia wywołanych pyłem azbestu, 41,5% zatruc ostrych albo przewlekłych, 37,6% nowotworów (licząc także spowodowane promieniowaniem jonizującym) i 25,0% przypadków zespołu wibracyjnego.

WNIOSKI

1. W 2006 r. stwierdzono w Polsce 3129 chorób zawodowych (o 120 mniej w porównaniu z rokiem 2005). Największym spadkiem pod względem liczby przypadków charakteryzowały się: obustronny ubytek słuchu wywołany hałasem (o 43 przypadki) i choroby opłucnej i osierdzia wywołane pyłem azbestu (o 42 przypadki).
2. Zachorowalność ogólną na choroby zawodowe w Polsce w 2006 r. kształtowały głównie: przewlekłe choroby narządu głosu, pylice płuc, choroby zakaźne lub pasożytnicze, obustronny trwały ubytek słuchu, choroby skóry, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego, nowotwory złośliwe, astma oskrzelowa, przewlekłe choroby układu ruchu i zespół wibracyjny.
3. W roku 2006 odnotowano wzrost zapadalności na przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym.
4. Większość, tj. 92,4% ogółu stwierdzonych w Polsce w 2006 r. chorób zawodowych, powstała po minimum 10-letnim okresie pracy w narażeniu na czynnik szkodliwy.
5. Ponad połowę przypadków chorób zawodowych (57,5%) stwierdzono poza przemysłem.
6. Zapadalność na choroby zawodowe w Polsce w 2006 r. wyrażała się współczynnikiem 32,8 przypadków na 100 tys. zatrudnionych, a najwyższą zapadalność odnotowano w następujących działach gospodarki narodowej (wg PKD): leśnictwo, łącznie z działalnością usługową (664,8), górnictwo węgla (366,8), produkcja metali (162,8) oraz rolnictwo i łowiectwo (128,4).
7. Zachorowania na choroby zawodowe wśród mężczyzn w 2006 r. stanowiły 59,3% wszystkich stwierdzonych przypadków.

PIŚMIENNICTWO

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych. DzURP z 2002 r. nr 132, poz. 1115
2. Pracujący w gospodarce narodowej w 2005 r. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2006
3. Wilczyńska U., Szeszenia-Dąbrowska N., Szymczak W.: Choroby zawodowe stwierdzone w Polsce w 2005 r. Med. Pr. 2006;57(3):225–234.